

KALENTERIMAAILMAN KUULUMISIA No 9 * Kevät 2002

UUSIA TRENDEJÄ SUOMEN KALENTERIMARKKINOILLA

KALENTERIVUOSI-
KERTA 2002
s. 1-2

VUODEN 2008
HARVINAINEN VAPPU
s. 2

SUOMALAISIA NIMIÄ
PLANEETTA VENUKSEN
PINNALLA
s. 3

KUINKA ETELÄSSÄ
NÄKY YKSIYÖN
AURINKO?
s. 4

Kalenterivuosikerta 2002 on nyt lähes kokonaan myyty, ja vuodenvaihteen sato on saatu tutkittavaksi. Suomen kalenterimarkkinat ovat selvästi rauhoittuneet almanakkaerioikeuden loppumista seuranneesta myllerryksestä, ja näkyville on tullut muutamia uusia trendejä.

- Markkinoiden aikaisemman yksinvaltiaan, Ajasto Osakeyhtiön, alamaiki on saatu hallintaan. Kappalemäärissä mitaten Ajasto tekee nykyään noin puolet maamme kalentereista.

- Ajaston kilpailijoina on muutamia keskisuuria kalenterinvalmistajia ja suuri joukko pieniä. Keskisuuret kalenteritalot, etunenässä Burde, CC kalenteripalvelu ja Otava, ovat edelleen hyvässä nousussa.

- Myös yllättävän monet pienet valmistajat ja kirjapainot saivat kalentereilleen selvästi suuremman painoksen kuin edellisvuonna. Tämä koski varsinkin sellaisia paikallisia tai erikoiskalentereita, joissa oli hyvä ja erottuva idea.

- Aikakaus- ja sanomalehtien omien kalenterien määrä on yhä kasvussa. Lähes lehti kuin lehti haluaa lahjoittaa vuodenvaihteessa lukijoilleen tai ainakin kestotilaajilleen lahjaksi vuosikalenterin.

- Sähköiset kalenterit eivät ole vielä saaneet tuulta siipiensä alle. Niiden aika on vasta tulevaisuudessa. Sen sijaan nimipäivien käyttö internet-sivuilla on lisääntymässä. Erilaiset portaalit toivottavat kävijöille hyvät huomenet ja kertovat samalla päivän nimipäiväsankarit.

- Henkilökohtaisten kalenterien teko on selvässä kasvussa. Jo kymmenet, jopa sadat, valokuva-liikkeet ovat ryhtyneet tekemään asiakkaan valokuvista yksilöityjä kalentereita. Useimmat käyttävät kalenteriosuutena almanakkatoimiston valmiita kuukausiruudukkoja.

jatkuu sivulla 2

Kalenterimaailman kuulumisia ISSN 1455-8823
Almanakkatoimiston tiedotuslehti ilmestyy 2 kertaa vuodessa
Vastaava toimittaja Heikki Oja
Julkaisija Helsingin yliopiston Kehityspalvelut Oy,
Yliopiston almanakkatoimisto
PL 14 (Kopernikuksentie 1), 00014 Helsingin yliopisto
Puh. (09)1912 2942 Faksi (09)1912 2917
Sähköposti almanakka@helsinki.fi
Internet <http://almanakka.helsinki.fi>
Tekstin lainaaminen on sallittua jos lähde mainitaan.

KALENTERIVUOSIKERTA 2002 *jatkoa sivulta 1*

Almanakkatoimistosta ostettuja kalenteritietoja, lähinnä suomalaisia tai ruotsalaisia nimipäiviä, käytettiin Ajaston ulkopuolella noin 8,7 miljoonassa kalenterissa. Tässä oli nousua 0,9 miljoonaa kalenteria edellisvuodesta. Todellinen nousu ei ollut näin suuri, sillä luvussa on mukana Helsingin puhelinluettelo, jonka loppusivuilla kertaluonteisesti kokeiltiin kalenterin julkaisemista. Puhelinluettelon painos oli yli 0,6 miljoonaa.

Lisäksi almanakkatoimistosta ostettua yksinkertaista kalenterirukkoa käytettiin noin miljoonassa palvelukalenterissa.

Koska Suomessa tehdään vuosittain arviolta 17-20 miljoonaa kalenteria, on almanakkatoimisto asiakkaineen valloittanut noin puolet Suomen kalenterimarkkinoista.

Yksittäiset kalenterinvalmistajat eivät ilmoita tarkkoja lukuja tekemiensä kalenterien määrästä. Kalenterifirmoista on ainoa pörssiyhtiö Ajasto Oy, joka on osa SanomaWSOY-konsernia. Kappalemääriä ei senkään vuosikertomuksesta enää löydy, mutta liikevaihto- ja tulosluvut löytyvät.

SanomaWSOY:n uusin vuosikertomus toteaa, että "kalenteritoiminnan tervehdyttäminen onnistui":

"[WSOY:n] kalenteriryhmään kuuluvat Suomen johtavan kalenterikustantajan Ajasto Osakeyhtiön lisäksi kalenterin kansia valmistava Nummi-Plast Oy, Ruotsin johtava kalenterikustantaja Almanacksförlaget AB ja Norjan johtava kalenterikustantaja Emil Moestue as.

"Kalenteriliiketoiminnan liikevaihto oli 35,8 ([edellisvuonna] 36,7) milj. euroa ja liiketulos 0,3 (-1,8) milj. euroa.

"Ajasto-konsernin kotimaan liiketoimintojen tulos oli hyvä ja parani hieman edellisestä vuodesta. Kehitystoimet käänivät Ruotsin ja Norjan yksikköjen tulokset selvään nousuun.

"Ryhmän johtava markkinaosuus pysyi Suomessa edellisen vuoden tasolla. Ruotsissa markkinaosuus pienentyi hieman, mutta Norjassa markkinaosuus kasvoi.

"Kalenterien kokonaismarkkinat säilynevät ennallaan vuonna 2002. Kehitystoimien vaikutuksesta kalenteriryhmän tuloksen odotetaan paranevan edelleen vuonna 2002." ☺

VUODEN 2008 HARVINAINEN VAPPU

Almanakkatoimisto lähetti eräälle asiakkaalle vuoden 2008 päivälisan. Jonkin ajan kuluttua asiakas otti yhteyttä ja kysyi, onko listassa varmasti kaikki kohdallaan. Toukokuun ensimmäiseksi päiväksi oli merkitty kaksi "punaista päivää", sekä vappu että helatorstai.

Kyllä lista oli oikein. Vuonna 2008 pääsiäinen on niin aikaisin, että helatorstai sattuu toukokuun 1. päiväksi. Tämä on kyllä aika harvinaista, viimeksi näin sattui vuonna 1913 ja seuraavan kerran tilanne tulee eteen vasta puolentoista vuosisadan kuluttua, vuonna 2160.

Vuoden 2008 tilanne on otettu huomioon työehtosopimuksissa. Esimerkiksi valtion tämänhetkinen työehtosopimus toteaa, että vaikka vuodesta 2002 alkaen helatorstai lyhentää viikon työaikaa esimerkiksi virastotyössä 7 tunnilla 15 minuutilla, "vapunpäivälle sattuva helatorstai ei kuitenkaan lyhennä työaikaa". Vuonna 2008 työntekijät jäävät harvinaisen sattumuksen takia nuolemaan näppejään. ☺

Venuksen pinnalla vilisee suomalaisia naisten nimiä. Miten ne ovat sinne päätyneet?

Planeetta Venus on tähtitaitavaan kirkkain ilmestys auringon ja kuun jälkeen. Venus on kooltaan maapallon sisarplaneetta ja tulee lähemmäksi meitä kuin mikään muu planeetta. Silti Venuksen pinta pysyi ihmissilmältä piilossa aina 1970-luvulle asti.

Syynä ovat Venuksen pilvet. Koko planeettaa peittää yhtenäisen, paksu pilvikerros, jossa ei ole koskaan havaittu repeämiä. Siksi meillä ei ollut mitään tietoa siitä, minkälaisia maisemia pilvien alta löytyy, ennen kuin avaruusaika koitti.

Avaruusluotaimet laskeutuivat 1970-luvulla Venuksen pinnalle ja paljastivat sen karut, kuumat kivikot. Laajemmalti Venusta päästiin kartoittamaan tutkaluotaimilla, joiden radiosäteily läpäisee helposti pilvet.

Ensimmäiset kartat valmistuivat 1980-luvun alussa, jolloin myös Venuksessa tehtiin ensimmäinen nimityskierros. Maaston suurimmat ja selvimmät erottuvat kohdat saivat omat nimet. Tarkempi kartoitus tehtiin 1990-luvun alussa.

Kuten luontevalta tuntuu, Venuksen muodot on varustettu naisten nimillä. Sen pinnalla vilisee eri kielialueiden naisia, kuten tunnettuja taiteilijoita ja kirjailijoita, tarujen naisia, historian naisia ja sadoittain naisten etunimiä eri puolilta maailmaa.

Ensimmäinen suomalaisnimi, joka 1980-luvun alussa pääsi Venukseen, oli Aino. Aino, Kalevalasta tuttu neito, sai oman tasan Venuksen pohjoiselta pallonpuoliskolta.

Seuraavalla nimeämiskierroksella 1985 tuli mukaan kaksi muuta kalevalaista naista. Louhi, Pohjolan emäntä, ja Vellamo, veden

SUOMALAISIA NIMIÄ VENUKSEN PINNALLA

emäntä, pääsivät laajojen tasankojen omistajiksi Venuksen kuumalla pinnalla.

Venuksen yleisin pinnanmuoto on kraatteri. Yli 20 kilometrin läpimittaiset kraatterit on nimetty kuuluisien eläneiden naisten mukaan, alle 20 km mittaiset ovat saaneet nimekseen yleisiä naisten etunimiä.

Kraatterien nimilista alkaa Abigailista (joka on hebrealainen etunimi) ja päättyy Zverevaan (Lidija Zvereva oli venäläinen lentäjätär, joka kuoli 1916 vain 26-vuotiaana).

Ainoa suomalainen kuuluisuus, joka on saanut nimensä Venuksen kraatterille, on Maria Jotuni. Kuopiolaissyntyinen Jotuni (1880-1943) on tunnettu mm. novellikokoelmastaan "Kun on tunteet" ja näytelmästä "Miehen kylkiluu".

Maria Jotunille nimetty muodostuma ei ole tavallinen pyöreä kraatteri, vaan ns. patera. Tämä latinainen sana tarkoittaa laajaa, epäsäännöllistä painaumaan planeetan pinnassa.

Jotuni on hyvässä seurassa, sillä oman pateran ovat ansainneet myös mm. Marlene Dietrich, Helen Keller ja Pocahontas.

Jotunin ohella Venuksen kraattereilla on parikymmentä suomalaista kalenterinimeä, mutta ne eivät viittaa kehenkään yksittäiseen henkilöön. Suuri osa suomalaisista etunimistä on poimittu listasta, jonka oululainen tähtitieteilijä Jouko Raitala lähetti 1990-luvun alussa nimeämistoimikunnalle. Suomalaisnimet on lueteltu oheisessa laatikossa.

Venuksen pinnalta löytyy paljon muunmaalaisia etunimiä, joita on käytössä myös Suomessa. Niitä on saatu niin Euroopan eri kielistä kuin Raamatusta, Arabiasta tai Venäjältä.

Jos joku etsii vähän erikoisempaa nimeä lapselleen, kannattaa varmasti selata läpi Venuksen kraatterien nimistö. Se löytyy internetistä osoitteesta www.flag.wr.usgs.gov/USGSFlag/Space/nomen/venus/venucrat.html. Sieltä

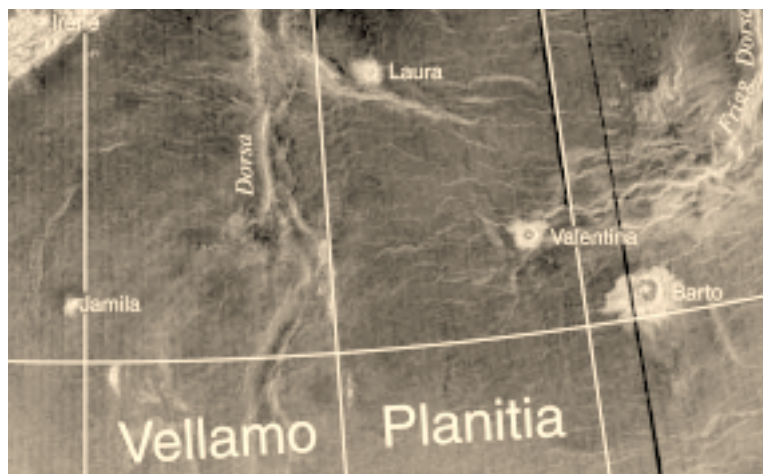
voi löytää eksoottisen, kauniin nimen, joka sointuu hyvin myös suomalaiseen makuun.

Heikki Oja

Heikki Oja kirjoittaa kirjaa suomalaisnimistä aurinkokunnan kartalla

Suomalaiset Venuksessa

Nimi	Maastonmuoto	Koko (km)	Selitys
Aino	Tasanko	5000	Suomalainen sankaritar, josta tuli veden henki
Berta	Kraatteri	20	Suomalainen etunimi
Eila	Kraatteri	10	Suomalainen etunimi
Eini	Kraatteri	6	Suomalainen etunimi
Elma	Kraatteri	10	Suomalainen etunimi
Hilkka	Kraatteri	10	Suomalainen etunimi
Inkeri	Kraatteri	10	Suomalainen etunimi
Irma	Kraatteri	10	Suomalainen etunimi
Jotuni	Kraatteri	100	Maria Jotuni (1880-1943), suomalainen kirjailija
Jutta	Kraatteri	7	Suomalainen etunimi
Kaisa	Kraatteri	12	Suomalainen etunimi
Kylli	Kraatteri	13	Suomalainen etunimi
Louhi	Tasanko	2400	Karjalan-suomalainen Pohjolan äiti
Mielikki	Vuori	450	Suomalainen metsän jumalatar
Outi	Kraatteri	12	Suomalainen etunimi
Pirkko	Kraatteri	12	Suomalainen etunimi
Rauni	Korona	270	Suomalainen sadon ja maan jumalatar
Talvikki	Kraatteri	11	Suomalainen etunimi
Tellervo	Kanjonsi	600	Suomalainen metsän neito
Terhi	Kraatteri	11	Suomalainen etunimi
Tuulikki	Vuori	520	Suomalainen metsän jumalatar
Ulpu	Kraatteri	7	Suomalainen etunimi
Veden-Emä	Laakso	300	Suomalainen kalastuksen jumalatar
Vellamo	Tasanko	2200	Karjalan-suomalainen vedenneito

Venuksen karttaa. Vellamon tasangolta löytyy mm. Irenen, Lauran ja Valentinan kraatterit (Kuva Nasa)

MITEN ETELÄSSÄ NÄKYVÄ KESÄYÖN AURINKO?

Olemme parhaillaan me-
nossa kohti valoisaa ke-
sää, ja kesäyön aurinko
pilkistää kohta pohjoisimman
Suomen horisontin yli.

Koko Suomessa päivä pitenee ke-
vällä yli viisi minuuttia joka vuoro-
kausi. Etelä-Suomessa päivän pite-
neminen hidastuu kesää kohti, mut-
ta Pohjois-Suomessa päivä saa sel-
kävoiton pimeydestä ja siellä pääs-
tään viettämään yöttömiä öitä ja
ihailemaan kesäyön aurinkoa.

Teoreettinen raja kesäyön auringon – tai ainakin sen yläreunan – näkymiselle kulkee hieman Kemin eteläpuolelta. Jos maapallolla ei olisi ilmakehää ja aurinko olisi pistemäinen, raja olisi napapiirillä, jonka leveysaste on noin 66,5°. Mutta valon taipuminen ilmakehässä ja auringon suuri koko siirtävät rajan lähes asteen (tarkemmin sanottuna 51 kaariminuuttia) etelämmäksi. Siksi Kemissä voidaan katsella kesäyön aurinkoa lähes viikon verran kesäpäivänseisauksen tienoilla.

Tämä raja on kuitenkin teoreetti-

nen ja edellyttää, että horisontti ja katselupiste ovat samalla korkeudella. Veikko Kotilahti Keuruulta soitti viime syksynä almanakkatoimistoon ja totesi, että kesäyön aurinko ei todellisuudessa näy ainakaan Kemin keskustassa, koska sieltä katsottuna pohjoisessa suunnassa on selvästi korkeampia maastonmuotoja. Ne peittävät auringon näkymisen kesäyön hetkinä kesäpäivänseisauksen aikaan.

Mikä on sitten eteläisin kohta, missä kesäyön aurinko todellisuudessa näkyisi? Toimittaja Risto Lounema kävi viime vuonna pohdimassa asiaa almanakkatoimistossa, kun hän teki aiheesta juttua Hymy-lehteen. Päädyimme yhdessä sellaiseen tulokseen, että aurinko saattaisi pysyä näkyvissä vielä Iso-Syötteeltä katsottuna. Iso-Syöte on Suomen eteläisimpiä tuntureita, joka sijaitsee vielä toistakymmentä kilometriä Kemiäkin etelämpänä, kesäyön auringon teoreettisen näkymisrajan alapuolella.

Iso-Syötteen huippu nousee kui-

tenkin merenpinnasta 431 metrin korkeuteen, ja kun kartasta tutkii Iso-Syötteen pohjoispuolella olevaa maastoa, voi päätellä, että huippu on selvästi korkeammalla kuin pohjoisen taivaanranta. Silloin katsojat pystyvät kurkistamaan hieman horisontin taakse. Pikainen laskutoimitus antoi tulokseksi, että kesäpäivänseisauksen aikaan auringon yläreunan pitäisi jäädä vielä näkyviin.

Pyydämme lukijoiden apua. Jos joku matkoillaan sattuu kesäkuun 21. päivän tienoilla Iso-Syötteelle ja näkee sieltä kesäyön auringon, kertokaa ihmeessä havainnosta almanakkatoimistoon. Saatte nimenne, jos nyt ei aivan historiaan, kuitenkin lehtemme sivuille.

Suomen pohjoiskärjessä Nuorgamissa kesäyön aurinko alkaa paistaa jo 16. päivänä toukokuuta. Yöttömän yön raja siirtyy etelämmäksi toukokuun ja kesäkuun edetessä. Kilpisjärvelle kesäyön aurinko ehtii 21.5., Ivaloon 23.5. ja Sodankylään 30.5.

Kemijärvi on vuorossa 4.6., Rovaniemi 6.6., Kuusamo 13.6. ja lopuksi Kemi 19.6. – tai sitten ei.

Nuorgamissa saadaan nauttia kesäyön auringosta heinäkuun loppupäiviin asti. Etelämpänä yöt alkavat pimetä jo aikaisemmin. Syyskuun lopulla päivän lyheneminen on nopeinta, ja marraskuun lopulta alkaen Lappiin alkaa levitä kaamos, jolloin aurinkoa ei näy edes päivällä.

Kun yöttömiä öiden raja kulkee lähes asteen napapiiriä etelämpänä, kulkee vastaavasti kaamosen raja lähes asteen napapiiriä pohjoisempana. Sodankylässä ja sitä pohjoisempana on joulun aikaan aurinko ”pesässään” eikä näyttäytyä lainkaan. ☺

Pilkistääkö kesäyön aurinko Keminkin eteläpuolella? (Kuva Pekka Parviainen)